

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ HOITOTYÖSSÄ

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Ilina Kotro ja Emmi Parhiala
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

lina Kotro ja Emmi Parhiala. Moniammatillinen yhteistyö hoitotyössä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyö, syksy 2015, 39 sivua, 1 liite.
Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Sairaanhoitaja (AMK).

Moniammatillisuus-käsitettä käytetään laajasti erilaisissa merkityksissä. Tällä voidaan tarkoittaa ihmistä, joka toimii monen ammattiryhmän asiantuntijatehtävissä tai eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden työskentelyä yhdessä, jossa osaaminen ja vastuut jaetaan. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on siihen osallistuvien osaamisen ja vastuun jakaminen päätöksenteossa. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on asiakaslähtöinen työ.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia kirjallisuuskatsaus ja saada tietoa, mitä on moniammatillinen yhteistyö hoitotyössä ja mitä haasteita siinä on. Opinnäytetyön tavoitteena oli ymmärtää moniammatillisen yhteistyön haasteet ja lisätä tietoa siitä, miten moniammatillista yhteistyötä voidaan kehittää potilaiden hoidossa. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tarkastelimme kirjallisuuskatsauksessamme seitsemää eri julkaisua. Haimme julkaisut sähköisistä tietokannoista Melinda, Medic ja Google Scholar. Julkaisut olivat suomenkielisiä ja ne käsittelivät moniammatillista yhteistyötä hoitotyössä.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella moniammatillisuus kuvataan yhteisöllisenä ja jaettuna asiantuntijuutena. Tuloksista ilmeni, että kiinnostus moniammatillisuuteen hoitoalalla on lisääntynyt. Kiinnostusta moniammatillisuutta kohtaan lisää kasvava tarve vastata tulevaisuuden haasteisiin. Katsaus tuotti jonkin verran tietoa myös siitä, miten moniammatilliseen työhön opitaan jo opiskellessa. Tulosten mukaan moniammatillisen yhteistyön tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa potilaan kokonaisvaltaisen hoidon takaamiseksi.

Haasteena moniammatillisessa toiminnassa on nopea työtahti ja jatkuvat muutokset, sillä ne vaikeuttavat moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillinen yhteistyö vaatii ryhmän jäseniltä selkeää työnjakoa, päätöksentekoon osallistumista sekä vastuun kantamista. Tämän vuoksi sitä ei ole aina helppo toteuttaa. Moniammatillisen yhteistyön haasteena on, että aina ryhmän jäsenten asiantuntijuutta ei hyödynnetä potilaan hoidossa.

Asiasanat: moniammatillisuus, moniammatillinen yhteistyö, hoitotyö.

ABSTRACT

lina Kotro and Emmi Parhiala. Multi-professional co-operation. Descriptive literature review. 39 pages 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Nursing. Degree: Registered Nurse.

The concept of multi-professionality is widely used in various meanings. It can mean a professional person who works as an expert in many occupational groups. It can also mean that experts from different occupational groups work together and responsibilities are shared. Multi-professional cooperation aims at sharing knowledge and responsibility involved in decision making. The object of multi-professional cooperation is customer-oriented work.

The purpose of this thesis was to draw up a literature review and get information about what multi-professional co-operation is in nursing and what challenges there are. The aim was to understand the challenges of multi-professional co-operation and to increase the knowledge of how multi-professional co-operation can be developed to treat patients. The research method used is a descriptive literature review. Seven different types of articles were observed and they were accessed through Melinda, Medic and Google Scholar. The articles were in Finnish and they dealt with multi-professional co-operation in nursing.

The results of the literature review show that multi-professionalism is described as communal and shared expertise. The results showed that interest in the multi-professional care has increased. The interest has increased because of the growing need to respond to future challenges. The review yielded some information on how multi-professional co-operation is learned already when studying. According to the results, multi-professional co-operation must be systematic and goal-oriented in order to ensure comprehensive care of the patient.

A challenge in the realization of multi-professional co-operation is fast working pace and constant changes, because they complicate the multi-professional co-operation. Multi-professional co-operation requires from group members a clear division of labour, participation in decision-making and responsibility. Therefore, it is not always easy to implement. The challenge of multi-professional co-operation is that not always is the expertise of the group members utilized in the treatment of the patient.

Key words: multi-professionality, multi-professional co-operation, nursing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 MONIAMMATILLISUUS HOITOTYÖSSÄ.....	2
2.1 Moniammatillisuus.....	2
2.2 Moniammatillinen yhteistyö	3
2.3 Tiimityö	5
2.4 Moniammatillista yhteistyötä edistävät tekijät	6
2.5 Moniammatillisen yhteistyön haasteet.....	7
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET .	9
4 KUVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS	10
5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTO	11
6 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET	16
6.1 Millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä?	16
6.2 Millaisia haasteita on moniammatillisessa yhteistyössä?	20
7 POHDINTA	22
7.1 Tulosten tarkastelu	22
7.2 Luotettavuus.....	24
7.3 Opinnäytetyöprosessi.....	25
7.4 Ammatillinen kasvu	25
LÄHTEET.....	27

1 JOHDANTO

Moniammatillinen työryhmä koostuu eri alan ammattilaisista. Yhä useammalle moniammatillisuus on tuttu asia ja se on noussut osaksi työyhteisöä. On kuitenkin eri asia, miten se toteutuu eri työyhteisöissä. Moniammatillisuuden toteutumiseen ja yhteistyön onnistumiseen vaikuttavat monet eri tekijät. Keskeisintä moniammatillisessa yhteistyössä on tiedon ja osaamisen kokoaminen yhteen sekä niiden kokonaisvaltainen hyödyntäminen.

Aihe opinnäytetyöllemme syntyi viime kevään harjoitteluamme ohjaavan opettajan ehdotuksesta sekä omasta mielenkiinnosta aihetta kohtaan.

Opinnäytetyömme aihe on mielestämme ajankohtainen, koska moniammatillisuus on jatkuvasti mukana niin hoitotyössä, kuin muussakin työelämässä. Hoitoalalla aihetta on tutkittu melko vähän. On mielenkiintoista saada selville, kuinka paljon tietoa moniammatillisuudesta on tällä hetkellä saatavilla hoitotyöhön peilaten. Sairaanhoitajan työ on tiimityötä eikä hoitaja työskentele koskaan yksin, vaan aina yhteistyössä muun sairaalan henkilökunnan kanssa. Jotta potilaslähtöisyys hoitotyössä toteutuisi, on moniammatillisen yhteistyön toteuduttava.

Sairaanhoitajan ammatillisiin kompetensseihin kuuluu moniammatillisen yhteistyön osaaminen. Sairaanhoitajan on hallittava tasavertainen asiakaslähtöinen yhteistyö, osattava toimia hoitotyön asiantuntijana moniammatillisessa tiimityössä, projekteissa ja verkostoissa sekä osattava konsultoida hoitotyön ja muiden ammattiryhmien asiantuntijoita ja toimia konsultoitavana asiantuntijana. (Opetusministeriö 2006, 66.)

Hoitoala on yhä enemmän kansainvälistymässä ja työyhteisöt ovat monikulttuurisia. Toisen kulttuurin ymmärtäminen, eri toimintatavat ja riittävä kielitaito tuovat oman haasteensa moniammatilliseen yhteistyön onnistumiseen ja toteutumiseen. Kaikkien tulee yhteistyössä pyrkiä toimimaan moniammatillisesti, jotta potilaan hoidon tulos olisi paras mahdollinen.

2 MONIAMMATILLISUUS HOITOTYÖSSÄ

2.1 Moniammatillisuus

Moniammatillisuudella tarkoitetaan yhteistyötä, jossa on mukana eri alan ammattilaisia. He muodostavat ryhmän, joka koostuu eri alan työntekijöistä, jotka ovat oman alansa asiantuntijoita. He tekevät yhteistyötä ja työskentelevät yhdessä. Ryhmän päämäärä on sellainen, johon ei yksi ihminen pysty yksin, vaan tarvitsee toimiakseen ympärilleen moniammatillisen tiimin. Usein moniammatillisessa tiimissä työskentelyä pidetään itsestään selvyytenä, mutta moniammatillisuus ei synny itsekseen vaan toimintaa pitää kehittää. Moniammatillisen tiimin toimimiseksi jokaisen moniammatillisen ryhmän jäsenen pitää huolehtia omasta osaamisestaan ja arvostaa toisen osaamista. Omalla asenteella pystytään vaikuttamaan moniammatillisuuteen. Kun jokainen ryhmänjäsen toimii yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi, päästään hyvään lopputulokseen. Vuorovaikutustaidot korostuvat moniammatillisen ryhmän jäsenten välillä. Keskustelemalla avoimesti ja luottamuksellisesti luodaan hyvää yhteishenkeä. (Katajamäki 2012, 25–28.)

Moniammatillisuus nähdään työyhteisön tai tiimin ominaisuutena. Moniammatillinen osaaminen kuitenkin eroaa moniammatillisesta toiminnasta. Moniammatillinen toiminta antaa mahdollisuuden kehittää moniammatillista osaamista. Yhteistyö on keskeisessä roolissa moniammatillisen osaamisen ja työskentelyn kehittämisessä. (Karila & Nummenmaa 2001, 103.) Moniammatillisessa toiminnassa on tärkeää huomioida omat osaamisen rajat ja tiedostaa mihin osaaminen ja asiantuntijuus riittävät. Moniammatillinen toiminta ei kehity vain yhteistyöllä. Toiminnan edellytyksiä ovat hyvät vuorovaikutustaidot sekä avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri tiimin jäsenten välillä. Lisäksi toiminta tarvitsee yhteiset suunnitelmat ja tavoitteet. (Karila & Nummenmaa 2001, 147.)

2.2 Moniammatillinen yhteistyö

Yhteistyö käsitteenä tarkoittaa, että ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä, joka heidän tulee suorittaa, ratkaista ongelma tai tehdä päätös. He etsivät uusia näkökulmia yhdessä keskustellen. Moniammatillisuus taas tuo yhteistyöhön mukaan useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia. Käsitettä moniammatillinen yhteistyö voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Käsite pitää sisällään monenlaisia ja – tasoisia ilmiöitä. Pohjimmiltaan kysymys on yhteistyöstä, jota käytetään strategisessa suunnittelussa, hallinnollisissa ratkaisuissa ja asiakkaan päivittäisten ongelmien selvittämisessä. Keskeistä moniammatillisessa yhteistyössä on se, kuinka koota kaikki tieto ja osaaminen yhteen niin, että siitä saadaan kokonaisvaltainen käsitys ja ymmärrys. Moniammatillisen yhteistyön käsitettä käytetään joskus myös kuvaamaan henkilöitä, jotka työskentelevät samassa työpaikassa, mutta eivät kuitenkaan pidä tiimikokouksia eikä heillä ole mahdollisuuksia yhteisen tiedon prosessointiin. He eivät tee varsinaista tiimityötä, vaikka työskentelevät rinnakkain. (Isoherranen 2005,13–14, 16.)

Sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä moniammatillinen yhteistyö on asiantuntijoiden työskentelyä, jossa pyritään ottamaan huomioon kokonaisuus. Moniammatillisessa toiminnassa korostuu viisi asiaa: asiakaslähtöisyys, tiedon ja taidon kokoaminen yhteen, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. Rajojen ylityksellä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, kun fysioterapeutti antaa ohjeita ja opastusta sairaanhoitajalle potilaan kuntoutuksesta. Verkoston huomioimisella tarkoitetaan potilaan verkoston huomioon ottamista kaikissa tilanteissa. (Isoherranen 2005, 14–16.)

Tutkittaessa moniammatillisia työryhmiä yliopistolisessa sairaalassa todettiin, että menestyvillä työryhmillä oli yhteisiä edellytyksiä onnistua työssä. Menestyvillä työryhmillä oli selkeät yhteiset tavoitteet sekä selkeä käsitys työtehtävästään. Toiminnan rakenne oli myös suunniteltu niin, että se tuki kaikkien työtehtäviä. Lisäksi heillä oli hyvä työilmapiiri ja kaikki tähtäsivät yhteisiin tavoitteisiin. On

oivallettava, että mitä rakenteellisia muutoksia tarvitaan ja miten työ on organisoitava, jotta rakenne mahdollistaa työskentelyn yhteisten tavoitteiden hyväksi. Organisaation rakenteet eivät aina mahdollista yhteisen tiedon luontia ja toimintamallin kehittämistä (Isoherranen 2012, 26). Työryhmän jäsenten tietojen yhdistämiseen ja tietoja kokoavaan keskusteluun tulee järjestää mahdollisuus. Myös esimerkiksi kokouksissa, joita työpaikoilla järjestetään dialogisuus jää vähäiseksi. Jotta moniammatillinen yhteistyö voisi kehittyä, täytyy yhteistyötä tehdä yli organisaatio- ja sektorirajojen. Se antaa toteutuessaan mahdollisuuden seurata asiakkaan hoitoa organisaation sisällä ja verkostossa. Kun esimerkiksi potilasta voidaan hoitaa myös useammin kotona, on eri organisaatioissa toimivilla työntekijöillä yhteisiä potilaita. Verkostoyhteistyö on välttämätöntä hyvän hoitotuloksen aikaansaamiseksi. Hyvä tiedonkulku ja yhteiset työkäytännöt myös yli sektorirajojen ovat tärkeitä moniammatillisen yhteistyön onnistumiseksi. Sektorikohtaiset tiukat budjetit ovat usein esteenä moniammatilliselle yhteistyölle. (Isoherranen 2005, 134–139.)

Kuvio 1. Moniammatillisessa toiminnassa korostuvia käytännön näkökulmia. (mukaillen Isoherranen 2005.)

2.3 Tiimityö

Tiimi koostuu yhdestä tai useammasta henkilöstä, joilla on yhteinen tavoite päämäärän saavuttamiseksi. Tiiminä tehdyssä työssä korostuvat yhteinen tavoite, pelisäännöt ja itseohjautuvuus. Tiimissä olevilla on samanlaisia taitoja sekä täydentäviä kykyjä ja tietoja yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Tiimityö on tärkeä osa hoitotyötä ja hyvää hoitamista. Tiimityöskentelyssä keskustellaan, kuunnellaan ja yhdessä suunnitellaan, mikä lisää työn tehokkuutta. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 131–134.)

Tiimi nimitystä voidaan käyttää monenlaisissa merkityksissä. Tiimistä voidaan puhua, silloin kun eri alan asiantuntijat työskentelevät yhdessä saman potilaan parhaaksi. Silloin käytetään nimitystä moniammatillinen tiimi. Kaikkiin toimintaympäristöihin moniammatillinen tiimi ei sovellu, joissain soveltuu parhaiten yksin työskentely tai rinnakkain toimiminen. Rinnakkain toimiminen tarkoittaa, että asiantuntijat työskentelevät rinnakkain saman potilaan parhaaksi ilman yhteistä tiedon vaihtoa. Tiimin muodostuminen vaatii aikaa sekä välillä koulutusta ja ohjausta toimiakseen. Tiimityön tulee olla joustavaa, mutta tiimillä tulee olla aina yhteiset suunnitelmat ja tavoitteet siitä miten toimitaan. Moniammatillisessa tiimissä toimimisessa on tärkeä huomioida se, että jokaisen tiimin jäsenen osaamista hyödynnetään potilaan tarpeisiin. Näin hoidosta saadaan tehokkaampaa ja kokonaisvaltaisempaa. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 131–133)

Tiimin syntyminen vie aina oman aikansa ja tiimin jäseniin tutustuminen vie kohti toimivaa yhteistyötä. Pitkään samassa tiimissä työskenneillä on jo vahva tieto toisten osaamisesta ja sen hyödyntämisestä. Tiimityöskentely tuo aina mukanaan haasteita, joihin jäsenten tulee sopeutua. Haasteita luovat muutokset tiimissä: jäsenten vaihtuvuus on jatkuvaa. Tiimin muuttuessa on jäsenen tärkeä pystyä arvioimaan omaa ja muiden toimintaa. Moniammatillisessa tiimissä toimimisessa on tärkeintä vuoropuhelu tiimin jäsenten kesken. Moniammatillisuudella voidaan taata potilaille hyvä ja laadukas hoito. (Koivukoski & Palomäki 2009, 15–16, 94.)

Moniammatillisessa tiimissä jäsenet oppivat toisiltaan ja yhdessä pystyvät miettimään eri vaihtoehtoja ja valitsemaan sopivimman ratkaisun tilanteeseen. On siis tärkeää, että jokainen tiimin jäsen on itse vastuussa osaamisestaan sekä osaa kunnioittaa myös toisen osaamista. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2005, 13–14).

Hoitotyötä tehdessä tiimityö on välttämätöntä, jotta potilaat saavat hyvää hoitoa. Tiimin jäsenenä voi vaikuttaa työn kehittämiseen ja muuttaa tarvittaessa sitä. Tiimin jäsenet saavat toisiltaan vertaistukea sekä siitä voimaa työssä jaksamiseen. Tiimissä jokaisen osaaminen on tärkeää ja jokainen jäsen on oma yksilönsä ja tarpeellinen tiimillensä. (Koivumäki & Palomäki 2009, 119–120.)

2.4 Moniammatillista yhteistyötä edistävät tekijät

Moniammatillisuutta kehitetään työssä yhteistyön ja vuorovaikutuksen kautta. Kehittämisen perusedellytyksenä on tietyn tasoinen vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen. Moniammatillisuuden perustana on työntekijöiden kesken jaettu tulkinta toiminnan tavoitteista ja arvoista sekä samansuuntainen ihmiskäsitys. Tärkeintä on, että kaikilla on sama käsitys toiminnan tavoitteista. (Karila & Nummenmaa 2001, 103–104.)

On todettu, että moniammatillista yhteistyötä edistää se, kun aika ajoin tiimin jäsenet saavat pohdinnoilleen tukea esimerkiksi ulkopuoliselta ryhmänohjaajalta tai oman työyhteisön johtajalta. Moniammatillisen osaamisen johtaminen on yksi työyhteisön johtajan tehtävä. Jotta moniammatillinen yhteistyö toimii, on löydettävä aika ja paikka moniammatillisten ryhmien yhteistyölle ja pohdinnoille yhteisistä tavoitteista, kunkin osaamisesta ja moniammatillisuuden kehittämisestä. Tämä kaikki vaatii tueksi johtajaa, joka ymmärtää ryhmän kokoontumisen merkityksen. (Karila & Nummenmaa 2001, 146.)

2.5 Moniammatillisen yhteistyön haasteet

Moniammatillinen yhteistyö ei toimi silloin, kun ratkaisuja ongelmiin oletetaan löytyvän vain yhdeltä moniammatillisen tiimin jäseneltä eikä yhteiseen tiedon pohdintaan käytetä aikaa tai siihen ei ole mahdollisuutta. (Isoherranen 2005, 29.) Moniammatillisuuden kehittämisessä on havaittu myös haasteita. Moniammatillisuuden kehittäminen on työyhteisölle oppimisprosessi (Karila & Nummenmaa 2001, 106). Moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan uudenlaista yhteisöllistä älykkyyttä sekä mahdollisuuksia keskustella eri foorumeilla. Näin asiantuntijoiden osaaminen voidaan yhdistää laadukkaamman, kokonaisvaltaisemman ja asiakaslähtöisemmän tuloksen aikaansaamiseksi. Alan tutkimusten ja eri näkökulmia tarjoavan tiedon kokoaminen ja sen käsitteleminen yhdistävän näkemyksen muodostamiseksi edellyttää sosiaalisia taitoja ja työn organisointia uudella tavalla. (Isoherranen 2005, 32.) Moniammatillisen osaamisen kehittämiseksi on tärkeää tunnistaa samoissa toimintatilanteissa olevien ja toimivien ihmisten erityisosaaminen. Näin saadaan aikaan paras mahdollinen hoitotulos. (Karila & Nummenmaa 2001, 107.)

Moniammatillisen yhteistyön haasteet liittyvät usein käytettävissä olevaan aikaan, henkilöressurssien määrään, ympäristöön ja ihmisten ammattitaitoon sekä sen kehittämiseen tai viestintään. Moniammatillisen tiimin jäsenten mielestä ammatillinen osaaminen, oman roolin tunteminen, toisen roolin ymmärtäminen sekä arvostaminen ovat tärkeitä yhteistyön toimivuuden kannalta. Haasteena tässä kuitenkin on henkilöressurssien vähyys. Tämä tarkoittaa sitä, ettei sijaisia ole tarpeeksi käytettävissä. Sijaisuudet ovat myös usein lyhytaikaisia, minkä vuoksi luottamuksen rakentaminen työntekijöiden välillä on haasteellista eivätkä työntekijät ole tietoisia toisen osaamisen tasosta. (Markkola 2013, 65.)

Moniammatilliseen tiimin saattaa kuulua useita jäseniä. Tällöin aikataulujen yhteensovittaminen on haasteellista. Myös hoitotyön kirjaaminen on monitahoista

ja haasteellista. Potilaan tiedot ovat laajempia kuin aiemmin ja hoidon vaatimuksen suuremmat. (Markkola 2013, 67.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia kirjallisuuskatsaus ja saada tietoa, mitä moniammatillinen yhteistyö on hoitotyössä ja mitä haasteita siinä on. Opinnäytetyön tavoitteena on ymmärtää moniammatillisen yhteistyön haasteet ja lisätä tietoa siitä, miten moniammatillista yhteistyötä voidaan kehittää potilaiden hoidossa.

Kirjallisuuskatsauksella selvitämme millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä ja minkälaisia haasteita siinä voi olla. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat: Millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä? Millaisia haasteita on moniammatillisessa yhteistyössä?

4 KUCAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on arvioida ja tehdä yhteenveto aiheeseen liittyvistä tutkimuksista ja artikkeleista. Näin tutkimusnäyttö pystytään ottamaan mukaan käytännön tilanteisiin. Hyvä kirjallisuuskatsaus antaa luotettavaa tietoa hoitotyön vaikuttavuudesta. (Hovi, Saranto, Korhonen, Korhonen & Holopainen 2011, 37.) Erilaisia kirjallisuuskatsauksia ovat kuvaileva, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietiä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 293).

Käytimme tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty katsaus, jolla on tarkoitus kuvata laajoja kokonaisuuksia ilman tarkkoja rajoja, joita esimerkiksi systemaattinen katsaus vaatii onnistuakseen. Yleiskatsauksella työstä saadaan kirjoittajansa näköinen ja työssä pystytään käyttämään laajoja kokonaisuuksia lopputuloksen saavuttamiseksi. (Salminen 2011, 6–7.)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on neljä vaihetta: tutkimuskysymysten muodostaminen, aineiston valitseminen, aineiston kuvaileminen sekä tulosten esittäminen. Kirjallisuuskatsauksessa korostuu tutkimuskysymysten asettaminen, joka ohjaa aineiston valintaan. Aineistoa kerätään sähköisiä tietokantoja hyödyntäen. Sisäänottokriteerien ja hakutermien avulla saadaan rajattua tiedonhakuja ja näin ollen saadaan tutkimuskysymyksiin vastaavia hakutuloksia. Kirjallisuuskatsaus etenee aineiston läpi käymisellä, hakutuloksien analysoimisella sekä raportoimisella. Näin ollen saadaan johdonmukainen ja selkeä kokonaisuus kuvailevan kirjallisuuskatsauksen prosessista. (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 292,294–296.)

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTO

Aineiston hakua varten saimme apua Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjaston informaattikolta. Suoritimme hakuja seuraavissa sähköisissä tietokannoissa: Melinda, Medic ja manuaalisella haulla Google Scholarista.

Hakusanoina käytimme sanoja moniammatillisuus, moniammatillinen, yhteistyö, hoitotyö ja interprofessional relations AND nursing. Medicistä hakuja tehtiin suomeksi ja englanniksi. Käytetyllä kielellä ei ollut merkitystä hakutulosten määrään, tulokset olivat samoja kielestä riippumatta. Sisäänottokriteereiksi muodostuivat löydettyjen tuloksien perusteella, julkaisun aikaväli 2000–2014, suomenkieliset julkaisut. Aineistojen tuli liittyä moniammatilliseen yhteistyöhön hoitotyössä. Käytettävien julkaisujen tuli olla maksuttomia. Opinnäytetyössämme emme ole käyttäneet kansainvälisiä julkaisuja. Halusimme tutkia, mitä tutkittua tietoa suomessa on moniammatillisesta yhteistyöstä hoitotyössä.

TAULUKKO 1. Kriteerit aineiston haussa

Valintakriteeri	Sisäänottokriteeri	Poissulkukriteeri
Moniammatillinen yhteistyö hoitotyössä	Moniammatillista yhteistyötä hoitotyössä käsittelevät julkaisut	Aineistot jotka käsittelevät moniammatillista yhteistyötä opetuksessa ja muilla aloilla.

Julkaisuvuosi	Artikkelit, jotka julkaistu vuosina 2000–2014	Aineistot jotka on julkaistu ennen 2000 sekä vuoden 2014 jälkeen.
Saatavuus ja kustannukset	Tutkimukset ja julkaisut jotka ovat maksuttomasti saatavilla	Artikkelit ja tutkimukset jotka ovat maksullisia
Kieli	Suomenkielinen aineisto	Muun kielinen aineisto

TAULUKKO 2. Tietokannat ja hakusanat

HAKUSANAT	TIETOKANTAA	OSUMIAYHTÄÄNÄ	HAKUKRITEERIN PERUSTEELLA	OTSIKON JA TIIVISTELMÄN PERUSTEELLA	KOKOTEKSTIN PERUSTEELLA
moniammatil*	Melinda	1799	56	5	1
	Google scholar	1160	1110	2	2 (1 löytyi Melinda:sta)
Moniammatillisuus	Melinda	399	45 (5 samaa kuin moniammatil* hakusanalla)	2	0
moniammatillinen	Melinda	1313	14	6 (samat kuin hakusanalla moniammatil*)	1 (sama kuin moniammatil*)
moniammatillisuus AND hoitotyössä	Melinda	25	2	1	0

moniammatil* AND yhteistyö	Medic	39	30	6	1
moniammatil* AND hoitot* AND yhteist*	Medic	59	49	9	1
interprofessionaaliset suhteet AND hoitotyö	Medic	80	68	7	2
moniammatil* AND hoitotyö AND yhteistyö AND haasteet	Medic	1	1	1	1 (sama löytyi hakusanalla moniammatil* AND yhteistyö)
moniammatil* AND yhteist* AND haasteet	Medic	1	1	1	1 (sama löytyi Melindasta)

moniamm atil* AND haasteet	Medic	2	2	1	0
					Yhteensä 7

Valituilla hakusanoilla saaduista tuloksista karsimme otsikon perusteella tutkimuksia, jotka eivät vastanneet tutkimuksemme aihetta. Tiivistelmän ja otsikon perusteella hylättiin tutkimukset ja artikkelit, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiimme. Koko tekstin perusteella hylättiin tekstit, jotka käsittelivät moniammatillista yhteistyötä opetuksessa tai muilla aloilla. Koko tekstin perusteella hyväksyimme yhteensä seitsemän julkaisua.

Melinda tietokannasta haku tuotti paljon julkaisuja, mutta tarkastelun jälkeen vain yksi tutkimus vastasi tutkimuksemme kriteereitä. Google scholarista saimme yhteensä 1160 tulosta, joista hyväksyimme yhden tieteellisen artikkelin ja yhden väitöskirjan. Medic tietokannasta haku tuotti 182 tulosta, joista tarkastelun jälkeen valikoitui kaksi artikkelia ja yksi tutkimus, jotka vastasivat tutkimuksemme kriteereitä. Lopullinen aineistomme koostui seitsemästä suomenkielisestä artikkelista ja tutkimuksesta.

6 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

6.1 Millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä?

Moniammatillinen yhteistyö hoitoalalla tarkoittaa sitä, että eri tahot, järjestäjät ja toteuttajat yhdistävät voimansa. He suunnittelevat, toteuttavat sekä kehittävät potilaan hoitoa yhteistyössä kunkin ammattiryhmän asiantuntijuutta hyödyntäen. Myös potilas on mukana tässä tiimissä parhaan kykynsä mukaan ja osallistuu hoitoon. Silloin kun potilas ja ammatti-ihmiset toimivat yhteistyössä tasavertaisina, hoidon suunnittelu ja toteutus onnistuvat. (Hämäläinen & Malin 2000, 29.)

Moniammatillisuuden on kuvattu olevan yhteisöllistä ja jaettua asiantuntijuutta. Moniammatillisessa yhteistyössä toimivien yhteinen tehtävä on potilaiden hoitaminen, joka edellyttää tehtävien ja yhteistyön yhtenäistämistä. Moniammatillisessa yhteistyössä ammattiryhmillä on myös yhteinen tavoite, keskinäinen riippuvuus, kollegiaalinen ja tasa-arvoinen suhde sekä jaettu päätöksenteko. Moniammatillinen yhteistyö toteutuu kuitenkin vaihtelevasti. Yleisemmin toteutuu rinnakkain työskentely. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitotyön ammattilaiset koordinoivat yhteistyötään ja jakavat informaatiota toisilleen, mutta työskentelevät kuitenkin itsenäisesti omana ammattiryhmänään. Varsinainen moniammatillinen yhteistyö on kuitenkin edellä mainittua kiinteämpää ja yhteisöllisempää, sillä siinä hoitotyön ammattilaiset työskentelevät yhteisöllisesti kehittäen yhteisöllisiä työprosesseja. Tällöin ammattiryhmien raja-aidat ovat joustavia ja sekä työtehtäviä että vastuita jaetaan ammatillisten rajojen yli. (Collin, Valleala, Herranen ym 2012, 32.)

Kiinnostus moniammatillisuuteen hoitoalalla on lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Terveystieteiden tutkimuskeskus vaatii moniammatillista yhteistyötä ja kumppanuutta voidakseen vastata terveydenhuollon tulevaisuuden haasteisiin. Nykyään kohdataan yhä monimutkaisempia ongelmia sekä haasteita ja

hoitotyön ammattilaiset ovat tämän vuoksi entistä riippuvaisempia toisistaan. (Isoherranen 2012, 29–30.)

Mitä paremmin moniammatillinen yhteistyö toimii, sitä sujuvammin tieto kulkee ammattilaiselta toiselle, potilaalle ja hänen läheisilleen. Myös tehdyt päätökset perustuvat laajempaan tietopohjaan ja päätöksiä tehdessä lähestymistapa on ongelmakeskeinen. Moniammatillisuuden aste ja tarve vaihtelevat tilanteesta ja työsuorituksesta riippuen. On huomioitava myös se, ettei moniammatillisuuden tarvitse olla aina kaikissa konteksteissa hyvän työikänteen edellytys. (Isoherranen 2012, 33–34.)

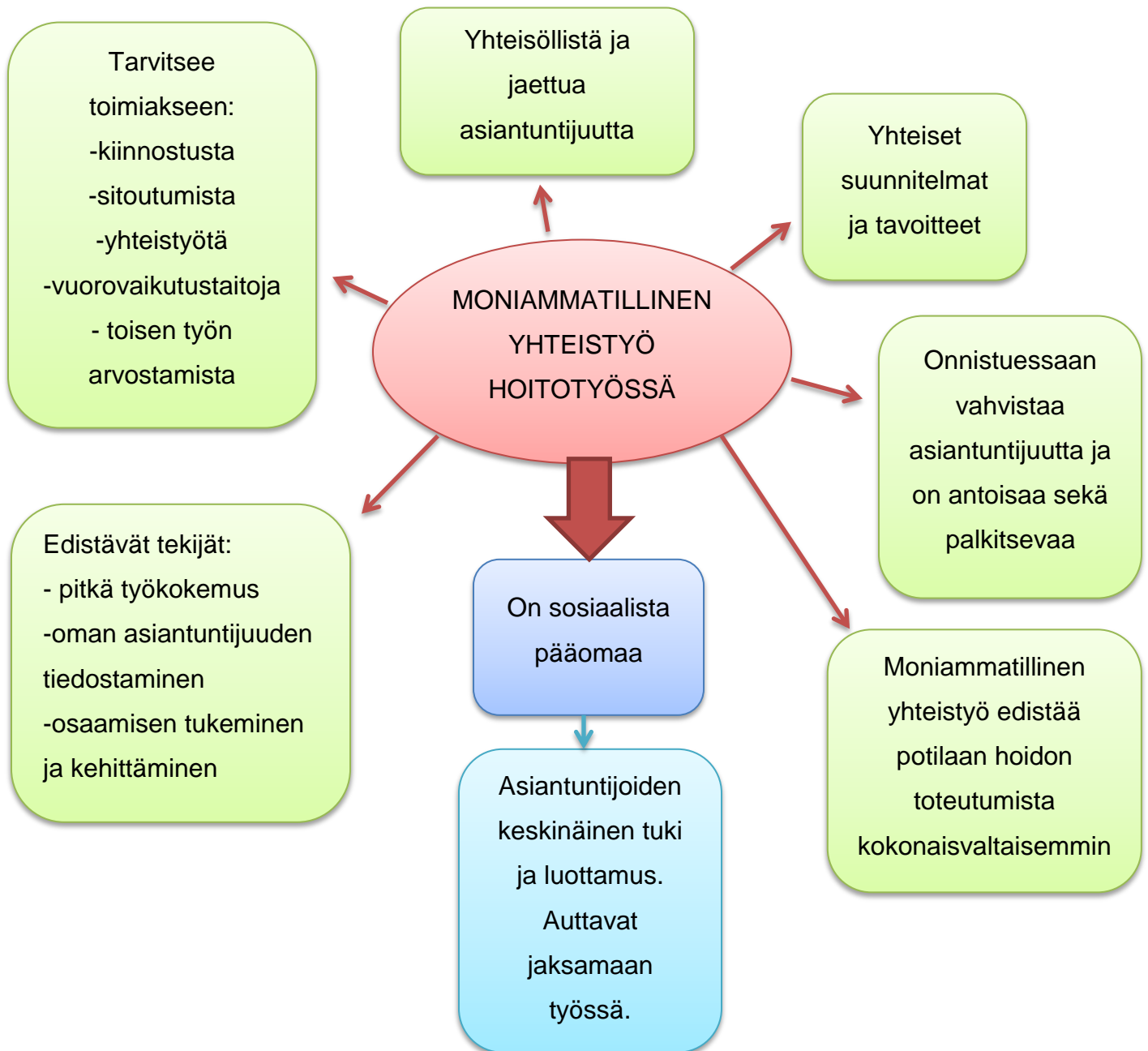
Moniammatillinen yhteistyö nähdään tärkeänä osana hoitotyötä. Palvelutarpeiden ja työpaikan muutoksien takia työntekijät laitetaan jakamaan tietotaitonsa ja työskentelemään enemmän moniammatillisissa tiimeissä. Moniammatillisessa tiimissä jokaisella on oman alansa tietotaito, jota voi hyödyntää potilaan hoitamisessa. Nykyisin potilasta hoidetaan kokonaisvaltaisemmin kuin aiemmin, mikä tarkoittaa monen eri asiantuntijan osaamista potilaan parhaaksi. Moniammatillinen yhteistyö tarvitsee toimiakseen kiinnostusta, sitoutumista, yhteistyötä ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Moniammatillisen tiimin jäsenillä on yhteiset suunnitelmat ja tavoitteet potilaan parhaan mahdollisen hoidon turvaamiseksi. Hoitoalalla moniammatillisessa tiimissä työskenteleminen koetaan voimaannuttavana ja työilmapiiriä parantavana asiana. Jokainen tiimin jäsen voi omalla asiantuntijuudellansa parantaa hoidon laatua ja lisätä kokonaisvaltaisuutta ja potilaskeskeisyyttä. (Kuivamäki & Patteri 2003, 1–8.)

Hoitoalalla moniammatillista yhteistyötä voidaan toteuttaa monenlaisissa tilanteissa, niin potilaan hoitamisessa kuin johtamistyössä. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on monen eri asiantuntijan kanssa yhdessä päätyä toimivaan ratkaisuun potilastyön hyväksi. Hoitoala kehittyy jatkuvasti ja silloin myös työskentelytapojen tulee muuttua. Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan vastata muuttuviin ja uusiutuviin tilanteisiin. Moniammatillisella yhteistyöllä voidaan

parantaa potilaan hoidon laatua ja välttää hoidon päällekkäisyyttä sekä vähentää kuluja. (Eloranta & Kuusela 2011, 4–5.)

Moniammatilliseen työhön opitaan usein jo opiskeluvaiheessa teoriaopintojen sekä käytännön harjoitteluiden myötä. Oppiminen auttaa paremmin ymmärtämään sekä kunnioittamaan toista asiantuntijaa, mikä edistää hoidon laatua. Moniammatillisen yhteistyön sujumiseksi on hyvä tiedostaa muiden asiantuntijoiden osaaminen. Parhaimmillaan se selkeyttää tiimin jäsenten rooleja sekä tuo jokaisen omaa osaamista paremmin esille. (Salminen, Leino, Korpelainen, Heikkinen & Kääpä 2014, 32–33.)

Moniammatillinen yhteistyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jossa jokainen asiantuntija tuo oman osaamisensa esille. Hoitotyössä toimitaan erilaisissa moniammatillisissa tiimeissä, jotka toteuttavat potilaan hoitoa parhaalla mahdollisella tavalla. Tiimityöskentelyssä jäseniltä vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja sekä taitoa neuvotella ja suunnitella toimintaa yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Moniammatillisen yhteistyön toimimiseen vaikuttaa toimintaympäristö. Hoitoalalla toimintaympäristöt ovat erilaisia ja potilaan hoidossa olevat tiimit ovat muuttuvia ja koostuvat eri alan asiantuntijoista. Jokainen tiimi on yksilöllinen ja kehittää omat keinonsa saadakseen moniammatillisen yhteistyön toimimaan. (Rekola, Isoherranen & Koponen 2005, 17.)

Kuvio 2. Yhteenveto tuloksista: Millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä.

6.2 Millaisia haasteita on moniammatillisessa yhteistyössä?

Suomessa vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan olosuhteet sekä yksilötason tekijät kuten motivaatio ja kokemus vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen. Tutkimuksen tulosten pohjalta todetaan, että yhteistyön edistämiseksi tulisi lisätä kollegiaalisuutta, jakaa vastuuta ja tulla tietoisiksi toisten rooleista ja vastuista. Toisen vuonna 2012 tehdyn tutkimuksen mukaan myös nopea työtahti ja jatkuvat muutokset vaikeuttavat moniammatillista yhteistyötä. Tutkimuksen mukaan selkein tarve moniammatillisuudelle oli hoitoprosessin johtamisessa ja koordinoinnissa toimintahäiriöiden välttämiseksi. (Isoherranen 2012, 32–33.)

Moniammatillinen yhteistyö ei ole aina helppoa toteuttaa. Se vaatii ryhmän jäseniltä selkeää työnjakoa, päätöksentekoon osallistumista sekä vastuun kantamista. Moniammatillisen yhteistyön haasteena on, että aina ryhmän jäsenten asiantuntijuutta ei hyödynnetä potilaan hoidossa. Moniammatillisen yhteistyöpuute voi aiheuttaa ongelmia potilaan hoitamiseen, jos potilaan hoidosta vastaa vain yksi asiantuntija. Silloin potilaan kokonaisvaltainen hoito ei toteudu. (Rekola, Isoherranen & Koponen 2005, 17.)

Haasteena moniammatillisessa toiminnassa on usein epäyhtenäiset käytännöt. Jos ei ole yhtenäisiä tapoja toteuttaa organisaation toimintaohjeita, on toiminta ja työskentely työyhteisössä epäselvää. Toiminnan epäselvyyttä lisää myös kiire, henkilökunnan vaihtuvuus ja yksilöiden asenteet. (Collin, Valleala, Herranen ym 2012, 37.)

Riittämättömät resurssit ovat haaste moniammatillisen yhteistyön toimivuudelle. Jos organisaatio ei takaa riittäviä resursseja, se saattaa ehkäistä toimivan moniammatillisen yhteistyön syntymistä. Resurssien puute näkyy vähäisenä koulutuksena ja työnohjauksena sekä kiirenä. Vähäisillä resursseilla ei voida panostaa osaston tiloihin. Osaston epäkäytännölliset tilat haittaavat yhteistyön syntymistä. (Kuivamäki, Patteri 2003, 38.)

Organisaatio ja sen rakenteissa tapahtuvat muutokset haittaavat moniammatillisen yhteistyön toteutumista. Organisaatiolla on omat ideat ja visiot siitä miten moniammatillista yhteistyötä tulisi toteuttaa. Tämä saattaa ajaa moniammatillisen tiimin jäsenet vaikeaan tilanteeseen miten toteuttaa yhteistyötä asiakaslähtöisesti. Muutokset organisaation rakenteissa ovat välttämättömiä, mutta on tärkeää tiedostaa muutoksien tarpeellisuudet ja kuinka tukea muutoksia. Rakenteissa tapahtuvat muutokset eivät ole muuttuneet tarpeeksi, jotta se mahdollistaisi moniammatillisen yhteistyön toteutumisen. (Isoherranen 2012, 133, 137–138.)

Kuvio 3. Yhteenvedo tuloksista: Millaisia haasteita moniammatillisessa yhteistyössä on.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Kirjallisuuskatsauksen mukaan moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä yhteisöllisenä ja jaettuna asiantuntijuutena. Moniammatillisella tiimillä tulee olla yhteiset suunnitelmat, tavoitteet sekä päämäärä. Jotta moniammatillinen yhteistyö tuottaisi tulosta, tulee jokaisen tiimin jäsenen sitoutua yhteistyöhön ja olla kiinnostunut yhteisen päämäärän saavuttamisesta. Tiimin jäsenten välillä tulee vallita kollegiaalisuus ja tasa-arvoinen suhde. Jokainen tiimin jäsen toimii oman alansa asiantuntijana ja jakaa osaamistaan moniammatillisen tiimin jäsenille.

Hoitoalalla vaaditaan yhä enemmän moniammatillista osaamista, joka on lisännyt kiinnostusta moniammatillisesta yhteistyöstä kohtaan. Moniammatillisesta yhteistyöstä tarvitaan, jotta voidaan vastata tulevaisuuden haasteisiin. Hoitoala vaatii moniammatillisessa tiimissä työskentelyä sekä oman asiantuntijuutensa jakamista, jotta potilaan kokonaisvaltainen hoito toteutuisi. Hoitoala muuttuu jatkuvasti, jolloin myös työskentelytapoja tulee muuttua. Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan pysyä mukana muutoksessa. Työskennellessä moniammatillisen tiimin jäsenenä on tärkeää arvostaa jokaisen tiimin jäsenen asiantuntijuutta. Jotta päästään suunniteltuun päämäärään, täytyy jäsenten hallita vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot. Kun tiimillä on selkeät suunnitelmat ja tavoitteet sekä päämäärä, on jokaisen helpompi tuoda omaa osaamistaan osaksi haluttua päämäärää. Jokainen moniammatillinen tiimi on omanlaisensa ja luo tapansa toimia. Moniammatillisen tiimin toimintaan vaikuttaa toimintaympäristö, joka määrittää tiimin jäsenet ja sen toimintatavat.

Kirjallisuuskatsaus tuo esille myös moniammatillisen yhteistyön haasteita. Hoitoalalla haasteena ovat muun muassa huono tiedonkulku ja epäyhtenäiset periaatteet. Puutteelliset vuorovaikutustaidot, epäyhtenäiset käytännöt sekä

vastuun- ja tiedonjaon puuttuminen tuovat lisää haasteita moniammatillisen yhteistyön toimimiseen. Organisaation rakenteet sekä riittämättömät resurssit luovat haasteita moniammatilliseen yhteistyöhön, sillä ne saattavat estää yhteisten tavoitteiden ja päämäärien saavuttamista sekä toimintamallien kehittämistä.

Olemme löytäneet paljon tietoa siitä millaisena moniammatillinen yhteistyö kuvataan hoitotyössä, mutta sen tuomia haasteita on tutkittu vähemmän. Kirjallisuuskatsauksesta nousseiden tulosten perusteella olemme ajatelleet, että jatkossa olisi hyvä tutkia lisää sitä, millaisia haasteita moniammatillinen yhteistyö luo. Haasteita olisi hyvä tutkia lisää, sillä haasteet saattavat olla esteenä moniammatillisen yhteistyön toteutumiselle. Kun haasteista olisi enemmän tutkittua tietoa, voitaisiin moniammatillisen yhteistyön haasteita ennakoida.

Teoriasta ja tuloksista nousi paljon samoja asioita. Tulokset kuitenkin syvensivät aihetta entisestään ja sieltä nousi esiin uusia asioita. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeä osa hoitotyötä ja se koetaan hyödyllisenä työyhteisön onnistumisen ja jaksamisen kannalta. Uutena näkökulmana keskeiseksi asiaksi tuloksista nousi sosiaalinen pääoma. Kun jokainen moniammatillisessa tiimissä työskentelevä henkilö kunnioittaa toista ja arvostaa toisen osaamista, saadaan aikaan toimiva kokonaisuus. Tiimin jäsenillä on keskinäinen tuki ja luottamus. Kun jokainen tiimin jäsen tuo oman panoksensa toimintaan, arvostaa ja kunnioittaa toista, syntyy sosiaalista pääomaa, joka auttaa jaksamaan työssä. Tulosten perusteella moniammatillinen yhteistyö onnistuessaan vahvistaa asiantuntijuutta ja on antoisaa sekä palkitsevaa. Se koetaan yhteisöllisenä ja jaettuna asiantuntijuutena moniammatillisessa tiimissä.

7.2 Luotettavuus

Jotta opinnäytetyö olisi luotettava, tekijän tulisi suhtautua kriittisesti kerättyyn aineistoon sekä aineiston taustalla oleviin motiiveihin. Kertomalla käyttämästään aineistosta sekä selostamalla tarkkaan omasta työstään saadaan opinnäytetyölle lisää luotettavuutta. Luotettavuutta pohdittaessa voidaan miettiä saatiinko asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaukset ja vastaavatko tulokset alkuperäisaineistoa. Kaikissa tehdyissä tutkimuksissa pyritään arvioimaan luotettavuutta ja pätevyyttä. Tutkimuksen toistettavuus kertoo tutkimuksen luotettavuudesta. Luotettavuutta voidaan arvioida erilaisin mittaus- ja tutkimustavoin. Luotettavuutta parantaa tekijän tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta ja menetelmistä. (Eerola-Ockenström, Kalmari & Kivirinta 12–13; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231–232.)

Opinnäytetyössämme olemme hakeneet tietoa monipuolisesti ja kerromme selkeästi käytetyistä käsitteistä. Tiedonhaussa käytimme apuna tiedonhaun ammattilaista. Tietoa haimme eri tietokannoista eri hakusanoja käyttäen. Valitsimme aineiston sisäänottokriteerien perusteella ja tulokset rajattiin vastaamaan tutkimuskysymyksiämme. Rajauksemme oli tiukka. Käytimme aineistona artikkeleita ja pro graduja. Muun muassa opinnäytetyöt rajasimme pois. Saimme kuitenkin vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Aihe on haastava tutkimuskohde, sillä suomalaista tutkimusta aiheesta on vähän hoitotyön näkökulmasta. Tulosten luotettavuutta saattaa heikentää löytämämme tiedon vähyys. Hakuja tehdessämme emme saaneet kaikkia mahdollisesti työhömmme sopivia teoksia auki, joita hauilla löysimme. Lisäksi osa aineistosta sijaitti kirjastoissa, jonne meillä ei ollut mahdollisuutta päästä. Myös tämä saattaa heikentää tulosten luotettavuutta, sillä se vaikuttaa tulostemme määrään.

7.3 Opinnäytetyön prosessi

Saimme opinnäytetyön aiheen helmikuussa 2015, silloisen harjoittelumme ohjaavalta opettajalta. Opinnäytetyön suunnitelman ja aikataulun hyväksymisen jälkeen tapasimme informaation, joka neuvoi meitä tiedonhaussa. Elokuussa 2015 tapasimme uudestaan informaation, jonka jälkeen aloitimme tiedonhakuprosessin. Tiedonhakua ohjasivat määrittelemämme sisäänottokriteerit, joiden avulla rajasimme aineistoa. Tutkimuskysymyksemme ovat suunnitelman hyväksymisen jälkeen pysyneet samana koko prosessin ajan. Opinnäyteprosessin aikana olemme saaneet ohjausta myös ohjaavalta opettajaltamme. Syyskuun 2015 aikana kirjoitimme kuvauksen kirjallisuuskatsauksen tuloksista. Tulokset ovat vastanneet hyvin tutkimuskysymyksiimme.

Opinnäytetyön teko on ollut vaativa, mutta opettavainen prosessi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus ei ollut meille entuudestaan tuttu, joten ensiksi perehdyimme kirjallisuuden avulla sen toteuttamiseen. Lisäksi tutustuimme aiemmin tehtyihin kirjallisuuskatsauksiin sekä hyödynsimme kirjaston informaattikkoa. Tehdessämme opinnäytetyötä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tullut tutuksi ja olemme huomanneet kuinka sen avulla työstä tulee tekijöidensä näköinen. Aiheeseen perehtymisen jälkeen työ lähti etenemään hyvin. Yhteistyömme on sujunut hyvin ja olemme saaneet aikataulut sopimaan yhteen, huolimatta siitä, että asumme eri paikkakunnilla. Yhteistyötä on vahvistanut kummankin motivaatio saada työ tehdyksi ja valmistua ajallaan.

7.4 Ammatillinen kasvu

Olemme oppineet tätä opinnäytetyötä tehdessä paljon tiedonhausta. Tiedämme, mistä kannattaa hakea tietoa ja mitkä ovat oikeat hakusanat. Voimme hyötyä tästä myöhemmin työssämme, esimerkiksi erilaisissa projekteissa, joita meille tulee vastaan sairaanhoitajana. Sairaanhoitajan työ muuttuu jatkuvasti ja meiltä

vaaditaan monia taitoja. Sairaanhoidajana meillä on monia tehtäviä. On osattava toimia eettisesti, edistää terveyttä, hallittava hoitotyön päätöksenteko, kliininen osaaminen, moniammatillinen yhteistyö, ohjaus- ja opetusosaaminen, monikulttuurinen hoitotyö, tutkimus- ja kehittämistyö sekä johtaminen, yhteiskunnallinen toiminta ja lääkehoito (Opetusministeriö 2006, 63–64). Työnkuvamme on hyvin moninainen. Sairaanhoidajana emme työskentele koskaan yksin, vaan aina yhteistyössä muiden hoitoalan asiantuntijoiden kanssa. Tulevina sairaanhoidajina meidän on hallittava moniammatillinen työskentely. Näin määritellään myös sairaanhoidajan kompetensseissa.

Opinnäytetyön avulla ymmärsimme entistä paremmin moniammatillisuuden tärkeyden sairaanhoidajan työssä. Nyt tulevina sairaanhoidajina voimme työssämme hyödyntää tätä opittua tietoa. Tämän opinnäytetyön sekä koko koulutuksen myötä olemme saaneet hyvät valmiudet lähteä kehittämään ammattitaitoa sairaanhoidajina tulevassa työssämme. Työkokemuksen myötä opimme paremmin toimimaan moniammatillisen tiimin jäsenenä sekä vastaamaan tulevaisuudessa terveydenhuollon tuomiin haasteisiin.

Opinnäytetyön kautta olemme oppineet myös yhä enemmän parityöskentelyä, suunnittelua ja aikataulutusta. Olemme siis tehneet suurimman osan työstämme etätyöskentelynä ja se on vaatinut paljon suunnittelua. Myös aikataulutus eri tapaamisten ja jatkosuunnitelmien vuoksi on vaatinut meiltä paljon. Opinnäytetyön tekeminen on kasvattanut meitä toimimaan kuin moniammatillisessa tiimissä. Meillä on ollut yhteiset ja selkeät suunnitelmat, tavoitteet sekä päämäärä, johon olemme nyt päässeet.

LÄHTEET

- Collin, Kaija; Valleala, Ulla Maija; Herranen, Sanna; Paloniemi, Susanna & Pyhälä-Liljeström, Paula 2012. Moniammatillisen yhteistyön muodot ja haasteet päivystystyön hoitoprosessissa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 49, 31–43.
- Eerola-Ockenström, Leena; Kalmari, Arja & Kivirinta, Mervi 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Eloranta, Sini & Kuusela, Marja 2011. Moniammatillinen yhteistyö-katsaus suomalaisiin hoitotieteellisiin opinnäytetöihin. Tutkiva hoitotyö Vol. 9 (3). Fioca. 4–5.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 231–232.
- Hovi, Sirpa-Liisa; Saranto, Kaija; Korhonen, Teija; Korhonen, Anne & Holopainen, Arja 2011. Järjestelmällinen katsaus on paljon muutakin kuin tiedonhakua. Tutkiva hoitotyö Vol. 9 (2). Fioca. 37.
- Hämäläinen, Mirja-Leena & Malin, Virpa 2000. Harjaantumisoppilaiden vanhempien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 14.9.2015. <http://nelliportaali.fi>, Melinda
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa:WSOY
- Isoherranen, Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 12.9.2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493//isoherranen_vaitoskirja.pdf
- Isoherranen, Kaarina; Rekola, Leena & Nurminen, Raija 2008. Enemmän yhdessä- moniammatillinen yhteistyö. WSOY: Helsinki.
- Janhonen, Sirpa & Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2005. Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa: WSOY.

- Kangasniemi, Mari; Utriainen, Katri; Ahonen, Sanna-Mari; Pietilä, Anna-Maija; Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25(4), 292,294–296.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Anna Maija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotii. WSOY: Helsinki
- Katajamäki, Erja 2012. Arvot moniammatilliseen toimintaan oppimisessa. Teoksessa Ranta, Iiri (toim.) *Sairaanhoitajan eettiset pelisäännöt*, 25–28. Suomen sairaanhoitajaliitto ry, Helsinki
- Koivukoski, Sirpa & Palomäki, Ulla 2009. *Hoitotyön tiimikirja*. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Kuivamäki, Mari & Patteri, Eija 2003. Moniammatillinen yhteistyö erikoissairaanhoidossa sairaanhoitajan näkökulmasta. Pro gradu-tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Markkola, Kirsi 2013. Moniammatillinen ammattiryhmien välinen ja ammattirajat ylittävä yhteistyö erikoissairaanhoidossa. Pro-gradu-tutkielma. Turku: Turun yliopisto. Viitattu 9.11.2015.
http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/102057/Gradu_Markkola_2014.pdf?sequence=2
- Opetusministeriö 2006, *Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot*. Helsinki: Opetusministeriö.
- Rekola, Leena; Isoherranen, Kaarina & Koponen, Leena 2005. Moniammatillinen yhteistyö päivystyspoliklinikalla. *Tutkiva hoitotyö* Vol. 3 (1) Fioca.17.
- Salminen, Ari 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto. Viitattu 31.3.2015. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Salminen, Leena; Leino, Heta-Maija; Korpelainen, Outi; Heikkinen, Kaija & Kääpä, Pekka 2014. Oppimassa moniammatillista yhteistyötä-esimerkinä

sairaanhoidaja- ja lääkäriopiskelijoiden yhteinen harjoittelu. Pro
terveys. 32–33.

LIITE 1: Kirjallisuuskatsauksen aineisto

LÄHDE JA TEKIJÄT	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	TUTKIMUS-MENETELMÄ	KESKEISET TULOKSET JA PÄÄTELMÄT
<p>Collin, Kaija; Valleala, Ulla Maija; Herranen, Sanna; Paloniemi, Susanna & Pyhälä-Liljeström Paula 2012.</p> <p>Moniammatillisen yhteistyön muodot ja haasteet päivystystyön hoitoprosessissa.</p> <p>Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2012: 49</p> <p>Google skolar-tietokanta</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan moniammatillisen yhteistyön muotoja ja haasteita päivystyksen hoitoprosessissa.</p>	<p>Tutkimusstrategiana hyödynnettiin etnografiaa. Etnografia ja kollektiivinen etnografia mahdollistavat kontekstin ymmärtämisen lisäksi ruohonjuuritason henkilöstön yhteistoiminnan tarkastelun.</p> <p>Tutkimuksessa hyödynnettiin neljän tutkijan yhteispanosta, ja kahdella näistä tutkijoista on pitkä kokemus etnografisesta tutkimusotteesta.</p> <p>Tutkimuskysymyksenä on: millaisia moniammatillisen yhteistyön muotoja ja haasteita päivystystyön hoitoprosessi sisältää?</p> <p>Aineistonhankintatapoina</p>	<p>Tutkimuksessa löytyi useita erilaisia moniammatillisen yhteistyön muotoja ja haasteita.</p> <p>Haasteet olivat yhteistyön ongelmakohtia, jotka sisältyivät muotoihin. Esimerkiksi ammattiryhmien rinnakkaintyöskentely sisälsi myös tiedonkulun ongelmia (haaste) ja epäyhtenäisiä toimintaperiaatteita (haaste). Muodoilla ja haasteilla on monitasoinen suhde: osa yksilöistä tai ammattiryhmistä saattoi nähdä tietyn asian mutkattomana yhteistyön muotona, kun taas toisille sama asia näyttäytyi haasteena.</p> <p>Tutkimuksessa määriteltiin kolme yhteistyön päämuotoa, jotka olivat Rinnakkaintyöskentely, hoidon yhteinen suunnittelu ja vaativien</p>

		<p>käytettiin havainnointia ja haastatteluja (n = 11; ennalta sovitut yksilöhaastattelut ja havainnoinnin lomassa tehdyt kenttähaastattelut. Havainnointiaineisto henkilökunnan jokapäiväisestä työstä kerättiin kenttämuistiinpanojen ja äänitallenteiden avulla. Äänitallenteita tehtiin sekä työntekijöiden välisistä että tutkijoiden ja työntekijöiden välisistä keskusteluista. Kenttävaihe on mahdollista kohdentaa rajattuun kiinnostuksen kohteeseen (tässä tutkimuksessa moniammatilliseen yhteistyöhön).</p>	<p>potilasryhmien hoito.</p> <p>Tämä tutkimus toi lisää tietoa päivystystyön konteksteista ja moniammatillisista yhteistyötilanteista, joista on varsin vähän tutkimustietoa.</p> <p>Tässä tutkimuksessa havaittiin myös, että moniammatillisuuden aste ja tarve vaihtelevat organisaation eri tasoilla ja työsuorituksen tarkoituksen mukaan.</p>
--	--	---	--

<p>Hämäläinen, Mirja-Leena & Malin Virpa 2000.</p> <p>Harjaantumisoppilaiden vanhempien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä.</p> <p>Pro-gradu tutkielma Jyväskylän yliopisto</p> <p>Melinda- tietokanta</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää harjaantumisoppilaiden vanhempien näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen toimivuudesta vammaisen lapsen kuntoutuksessa.</p> <p>Tarkoituksena on ollut myös selvittää, eroaako harjaantumisoppilaiden saama kuntoutus kaupungissa ja maaseudulla.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 19 oululaisperhettä, 8 yli-iiläistä ja 5 liminkalaista perhettä. Kaikissa perheissä oli kehitysvammainen lapsi, joka kävi harjaantumisopetuksen luokkaa.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, jossa oli myös avoimia kysymyksiä. Tutkimusaineiston kvantitatiivinen osa analysoitiin SPSS-ohjelmaa käyttäen ja kvantitatiivinen osa sisällön analyysiä käyttäen.</p>	<p>Tutkimuksen tulosten mukaan vanhemmat olivat melko tyytyväisiä moniammatilliseen yhteistyöhön ja sen toimivuuteen huolimatta yhteistyön ja lapsen saaman kuntoutuksen suuristakin eroista kaupungissa ja maaseudulla.</p> <p>Vanhempien tyytyväisyys ja toiveet olivat myös samansuuntaisia riippumatta perheen asuinpaikasta.</p> <p>Tutkimuksella on saatu tietoa, miten vastuu moniammatillisessa yhteistyössä jakaantuu. Työryhmän jäsenillä tulee olla yhteiset käsityksen toiminnasta ja periaatteet kuntoutuksen toteuttamisesta, jotta yhteistyö koituu lapsen parhaaksi.</p> <p>Perheen asema korostuu lapsen kuntouttajana passiivisesta kuntoutuspalveluiden vastaanottajasta aktiiviseksi kuntoutuksen toimijaksi eli subjektiksi.</p> <p>Voidakseen löytää omat voimavaransa ja pystyäkseen</p>
--	---	---	---

			<p>ottamaan vastuun omasta kasvustaan, on koko moniammatillisen työryhmän koettava sisäinen vahvuutensa ja ammattitaitonsa.</p>
--	--	--	---

<p>Isoherranen, Kaarina 2012.</p> <p>Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä.</p> <p>Akateeminen väitöskirja Helsingin yliopisto</p> <p>Google skolar-tietokanta</p>	<p>Tämä väitöskirjatutkimus kartoitti niitä haasteita ja ilmiöitä, joita eri asiantuntijat kohtaavat, kun heidän organisaatiossaan lähdetään kehittämään moniammatillista yhteistyötä.</p>	<p>Tutkimuksen kohteena oli pääasiassa akuuttihoitoa antava suuri sairaala, jonka potilaista enemmistö on vanhuksia.</p> <p>Tutkimus toteutui laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin fokusryhmähaastatteluina, jotka suoritettiin erikseen eri asiantuntijaryhmille ja lisäksi viidelle yhdessä työskentelevälle tiimille. Fokusryhmissä haastateltiin lääkäreitä, sairaanhoitajia, lähi/perushoitajia, toimintaterapeutteja, fysioterapeutteja ja sosiaalityön-tekijöitä. Lisäksi tutkimuksen otettiin mukaan johdon edustajina ylihoitajien ja ylilääkäreiden muodostamat fokusryhmät.</p> <p>Haastatteluihin osallistui kokonaisuudessaan 81 eri</p>	<p>Tutkimuksen mukaan keskeisiksi haasteiksi osoittautuivat sovitusti joustavat roolit, vastuukysymysten määrittely, yhteisen tiedon luomisen käytännöt sekä tiimityön ja vuorovaikutustaitojen oppiminen. Viidentenä haasteena olivat organisaation rakenteet, jotka eivät aina mahdollista yhteisen tiedon luontia ja yhteisen toimintamallin kehittämistä.</p> <p>Nykytekniikan tarjoamista mahdollisuuksista huolimatta organisaatio osoittautui vaikeasti ylitettäväksi rajaksi pyrittäessä potilaslähtöiseen työskentelyyn.</p> <p>Analyysin tulosten pohjalta muodostui teoreettinen malli, joka kuvaa moniammatillisen yhteistyön kehittämisen haasteita ja edellytyksiä sosiaali- ja terveysalalla. Koska alan toimintaa ja koulutusta säätelee lainsäädäntö, todellinen ja laajempi kulttuurinen muutos organisaatioiden toiminnassa ja asiantuntijoiden</p>
--	--	--	--

		<p>asiantuntijaa; asiantuntijaryhmissä 41 ja tiimeissä 40 henkilöä. Aineisto analysoitiin käyden vuoropuhelua teorian, aikaisemman tutkimustiedon ja aineiston kesken.</p>	<p>koulutuksessa edellyttää päätöksiä myös yhteiskunnallisilta ja poliittisilta päättäjiltä.</p> <p>Positiivisena löydöksenä tutkimuksessa tuli esiin, että moniammatillisesti hyvin toimivissa tiimeissä oli asiantuntijoiden keskinäistä tukea ja luottamusta. Tällaisissa tiimeissä haluttiin työskennellä. Niissä kehittyi sosiaalista pääomaa, joka auttoi työssä jaksamista.</p>
<p>Kuivamäki, Mari & Patteri, Eija 2003</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö erikoissairaanhoidossa sairaanhoitajan näkökulmasta</p> <p>Pro-gradu tutkielma Tampereen yliopisto</p> <p>Medic- tietokanta</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tutkia erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla työskentelevien sairaanhoitajien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä.</p>	<p>Tutkimus tehtiin strukturoidulla kyselylomakkeella, joka sisälsi avoimia kysymyksiä.</p> <p>Kyselyyn vastasi 177 erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla työskentelevää sairaanhoitajaa.</p> <p>Kysely sisälsi taustatietojen lisäksi 80 väittämää ja yhdeksän avointa kysymystä.</p>	<p>Tutkimuksen tulosten mukaan moniammatillinen yhteistyö toteutui melko hyvin ja sairaanhoitajat kokivat itsensä tasavertaisiksi hoitotyön asiantuntijoiksi.</p> <p>Heikkoutena pidettiin organisaation johdon tiedottamista, yhteistyötä työntekijöiden kanssa ja riittävien resurssien takaamista.</p> <p>Pidemmillä työkokemuksella ja koulutuksella oli myönteisiä vaikutuksia moniammatillisen</p>

		<p>Tilastollisina menetelminä käytettiin ristiintaulukointia ja khiin neliö-testiä.</p> <p>Aineisto analysoitiin deduktiivisella ja induktiivisella analyysillä.</p>	<p>yhteistyön toteutumisessa.</p> <p>Kokemukset potilaan hoidosta moniammatillisessa yhteistyössä olivat positiivisia. Moniammatillisessa yhteistyössä toteutui potilaan kokonaisvaltainen hoito paremmin.</p> <p>Tutkimus tuloksista nousi esille myös se, että työyhteisöä kehittämällä ja sairaanhoitajien tietoja ja taitoja tukemalla voidaan osallistumista moniammatilliseen yhteistyöhön kehittää ja lisätä.</p>
<p>Eloranta, Sini & Kuusela, Marja 2011</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö-katsaus suomalaisiin hoitotieteellisiin opinnäytetöihin</p> <p>Tutkiva hoitotyö 2011 (3)</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kuvata suomalaisten hoitotieteellisten opinnäytetöiden pohjalta moniammatillisen yhteistyön toteutumisen edellytyksiä.</p>	<p>Tutkimukseen kerättiin hoitotieteellisiä opinnäytetöitä, jotka liittyivät moniammatilliseen yhteistyöhön.</p> <p>Aineisto kerättiin medictietokannasta ja manuaalisella haualla. Aineistoksi valikoitui 63</p>	<p>Tuloksista nousi esille, että yhteistyörakenteet ja yhteistyöprosessit ovat edellytyksiä moniammatillisen yhteistyön toimimiselle.</p> <p>Kannustava ja yhteistä yhteistyömallia tukeva työyhteisö oli eduksi toimivalle yhteistyölle.</p>

<p>Medic-tietokanta</p>		<p>opinnäytetyötä, jotka vastasivat tutkimukselle asetettuja kriteereitä.</p> <p>63 valittua työtä olivat pro-gradu tutkielmia.</p> <p>Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.</p>	<p>Yhteistyö koetaan haastavana työskentelymuotona, mikä edellyttää työntekijöiltä uudenlaisia taitoja. Työntekijältä vaaditaan vuorovaikutustaitoja, toisen työn tuntemista ja arvostamista.</p> <p>Moniammatillisen yhteistyön kehittämisen kannalta, olisi entistä enemmän kiinnitettävä huomiota selkeämpään työnjakoon ja yhteiseen päämäärään.</p> <p>Tuloksista nousi esille myös se, että onnistuessaan moniammatillinen yhteistyö vahvisti työntekijän asiantuntijuuden kasvua sekä kasvatti yhteistä asiantuntijuutta.</p>
<p>Salminen, Leena; Leino, Heta-Maija; Korpelainen, Outi; Heikkinen, Katja & Kääpä, Pekka 2014</p> <p>Oppimassa moniammatillista yhteistyötä-esimerkkinä</p>	<p>Artikkeli, jossa kuvataan moniammatillisuutta edistävän harjoittelun toteutusta Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan, Turun ammattikorkeakoulun ja</p>	<p>Tutkimusta varten moniammatillinen kliininen harjoittelu toteutettiin Turun yliopistollisen keskussairaalan sisätautien vuodeosastolla.</p> <p>Harjoitteluun osallistui</p>	<p>Tutkimuksen tuloksista selvisi, että moniammatillinen yhteistyö koetaan antoisaksi ja palkitsevaksi.</p> <p>Opiskelijat kokivat oppivansa toinen toisiltaan ja myös jakamaan tietoa. Opiskelijat myös ymmärsivät paremmin roolinsa työyhteisössä</p>

<p>sairaanhoitaja- ja lääkäriopiskelijoiden yhteinen harjoittelu</p> <p>Pro terveys 2014 (3) Medic-tietokanta</p>	<p>Turun yliopistollisen keskussairaalan yhteistyönä.</p>	<p>kolmannen vuoden lääketieteen opiskelijoita ja toisen vuoden sairaanhoitajaopiskelijoita. Opiskelijat työskentelivät osastolla hoitaja-lääkäri-työpareina ja jokaisella opiskelijaparilla oli oma potilas.</p>	<p>sekä samalla muiden potilaan hoitoon osallistuvien ammattiryhmien tunteminen parani.</p> <p>Teoria opinnot ja harjoittelut koetaan tärkeinä moniammatillisen työn oppimisen keinoina, se auttaa paremmin ymmärtämään toista asiantuntijaa sekä kunnioittamaan hänen osaamistaan.</p>
<p>Rekola, Leena; Isoherranen, Kaarina & Koponen, Leena 2005</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö päivystyspoliklinikalla</p> <p>Tutkiva Hoitotyö 2005 (3)</p> <p>Medic-tietokanta</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kuvata moniammatillisen yhteistyön toteutumista ja kehitystarpeita somaattisen erikoissairaanhoidon päivystyspoliklinikalla.</p>	<p>Tutkimus toteutettiin fokusryhmähaastattelulla. Haastatteluun osallistui 25 hoitotyöntekijää.</p> <p>Haastattelut tehtiin teemakysymysten avulla, haastattelut kestivät 60-80 min ja ryhmien koko vaihteli viidestä kymmeneen työntekijää.</p> <p>Aineisto analysoitiin deduktiivisella ja induktiivisella laadullisella sisällön analyysillä. Haastattelut kirjoitettiin</p>	<p>Tuloksista nousi esille neljä moniammatillisen yhteistyön toteutumisen keinoa; hoidon tavoite, asiantuntijuus, päätöksenteko ja työilmapiiri.</p> <p>Hoidon tavoitteena oli potilaan kokonaisvaltainen hoito, jossa jokaisen työntekijän asiantuntijuus oli käytössä potilasta hoidettaessa.</p> <p>Päätöksenteko edellytti erilaisten päätöksentekotilanteiden ja oman asiantuntijuuden tiedostamista.</p> <p>Asiantuntijuus ilmeni oman asiantuntijuuden jakamisella ja</p>

		puhtaaksi, teksti sisälsi 42 sivua.	<p>kehittämällä.</p> <p>Moniammatillisen yhteistyön toimiminen edellyttää avointa työilmapiiriä, missä jokaisen asiantuntijuutta kunnioitetaan.</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö koetaan tilannekohtaisena, jossa yhteisen tavoitteen tarkistaminen, potilaan tarpeiden mukainen päätöksenteko ja oman asiantuntijuuden tiedostaminen ja kehittäminen mahdollistuvat.</p>
--	--	-------------------------------------	--